

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *
לתגובות והארות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעורר שיה תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

עבודה זרה דף י"ג

טעימות

עם הרב אברהם משה הלוי רוט
להערות והוספות: a0527652027@gmail.com

היסטוריה | זעקת "במה אתם יהודים" של מרן הגראמ"מ שך זי"ע

השאלה הזו, האם הכלל ש"ישראל אע"פ שחטא – ישראל הוא" מחייב שגם מי שעזב את התורה נחשב "יהודי", או שיש לחלק בין התואר "ישראל" לתואר "יהודי", עלתה בפולמוס הגדול שעורר אדונינו הגרא"מ שך זי"ע בנאומו המפורסם ב"יד אליהו" שבו זעק כלפי מגדלי השפנים והחזירים בקיבוצים "במה אתם יהודים".

"...אלפיים שנה אנחנו לבד בידים ריקות, אין לנו נשק. איך אפשר לעמוד? ואנחנו ניצחנו - אנחנו עומדים וקיימים. מה הסוד בזה? ... המופת היא: אני יהודי ואני חזק יותר מהם.

"במה אתם יהודים" זעקתו של מרן הגראמ"מ שך זי"ע

יהרגו אותי, אבל בניי יישארו בחיים. אני לא ניתקתי מורשת אבותי... אני אלך בדרך האבא, בדרך הסבא ובדרך הסבתא... אני אלמד את חוכמתי שלי, את הקולטורא [התרבות] שלי...

אתה גם יהודי, אתה נימול, אבל אתה יודע את הקולטורא [התרבות] שלך? מה הקולטורא שלך? אנגלית? זה הקולטורא שלך? ... אתה פותח את החומש אתה יודע פירוש המילות?

אם יש קיבוצים שלא יודעים מה זה יום כיפור, לא יודעים מה זה שבת ולא יודעים מה זה מקווה. מגדלים שפנים וחזירים. יש להם קשר עם האבא שלהם? "מעריך" [=מפלגת העבודה]? "מעריך" זה דבר קדוש? הם ניתקו את עצמם מכל העבר שלנו ומבקשים תורה חדשה. אם אין שבת ואין יום כיפור, אז במה הוא יהודי?..."

בעקבות דבריו התעוררו כמה וכמה צעירים מבני הקיבוצים להיענות לקריאתו ולבדוק את מהות היהדות. רבים מתוכם חזרו בתשובה שלימה כעבור תקופה קצרה.

דקדוק | מדוע נקטה הגמרא "יהודי" ולא "ישראל"

"יהודי שנמצא שם מה יעשה" בדרך כלל הגמרא מתארת יהודי בלשון "ישראל", כמו בעמוד ב' "עבד ישראל ועבד עכו"ם". מדוע הגמרא כאן נוקטת "יהודי" שנמצא שם?

הביאור הוא עפ"י דברי רבי יוחנן במגילה יג, א שמרדכי היהודי היה משבט בנימין ולא מיהודה "ואמאי קרי ליה יהודי - על שום שכפר בעבודה זרה. שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי".

לכן הגמרא כאן נוקטת "יהודי", מפני שהכוונה היא לישראל שמבקש לכפור בעבודה זרה ולא להיכשל בה ומבקש את הדרך הנכונה לעשות כן.

כעין זה למדנו בסנהדרין סד, א "מעשה בסבטא בן אלס שהשכיר חמורו לנכרית אחת, כיון שהגיעה לפעור אמרה לו: המתן עד שאכנס ואצא. לאחר שיצאה אמר לה: אף את המתני עד שאכנס ואצא. אמרה לו: ולא יהודי אתה? אמר לה: ומאי איכפת לך. נכנס, פער בפניו, וקינח בחוטמו, והיו כומרין מקלסין לו: ואומרים: מעולם לא היה אדם שעבדו לזו בכך".

גם שם הגמרא נוקטת "יהודי" ולא "ישראל", משום שהיא מתפלאת מדוע הוא נכנס לבית עבודה זרה הרי הוא "יהודי" - שכופר בעבודה זרה".

חידוש | נדר מן היהודי - מותר במומר!

בתשובת מהר"י ברונא (סימן קלה) כתוב: "מעשה בבחור אחד, שנדר שלא לשחוק עם שום יהודי. והיה שם משומד אחד, ושאל את מוה"ר איסרלן [בעל תרומת הדשן]. והתיר לו, משום דמשומד לא אקרי יהודי. [א"ה, מסתמא כוונתו להתיר מצד הנדר, אבל עצם השחוק וקירוב הדעת עם המשומד הוא בוודאי איסור גמור] דאע"פ דאיתא במס' סנהדרין מד, א דישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא, מ"מ משומד אינו בכלל זה. והביא ראיה מהגמרא במגילה שם דכל הכופר בע"ז נקרא יהודי. משמע דהמודה בה - לא אקרי יהודי..."

מה ששאלתי הוא – במה ההתנהגות שלהם מביעה שהם יהודים?...

פולמוס | הסערה וההסבר שבעקבותיו

הארץ רעשה וגעשה. בני הקיבוצים נעלבו עד עמקי נשמתם – וכי אנו לא יהודים?! גם היו מגדולי ישראל שתמחו וחלקו: הרי "ישראל אע"פ שחטא – ישראל הוא" וחס ושלום להרחיק את אחד מאחינו האהובים (אף עם מעשיהם שנואים).

כעבור כמה חודשים, בפתיחת "ירחי כלה", הסביר בעל האבי עזרי את דבריו:

"כאשר דיברתי לפני מספר חודשים על הקיבוצים, נשמעו טענות כאילו הטלתי ספק ביהדותם. ברצוני לומר ולהבהיר, כי איש לא אמר שאין הם יהודים, כי אין בכוחו של אף אחד לנתק אותם מלהיות יהודים, וכולם יהודים, אלא שיש מצב בו התורה עצמה מנתקת אותם. ואבאר את דברי.

יהודי שנולד יהודי נשאר תמיד יהודי, וגם אם אינו שומר תורה ומצוות אינו יכול להתנתק מהיותו יהודי, אך אני עומד ושואל איך הם לא מתביישים להתנתק מאבותיהם? בוודאי שהם יהודים, אבל האם זו היא הנהגה יהודית? וכי כאשר שאלתי זאת, פירוש הדבר שאמרתי שיצאתם מכלל יהודים? אדרבה, אנחנו מבקשים מכם: חזרו אלינו בחזרה...

האם למען אומה כזו אנו נאבקים? הם אינם מבינים מה טוב בקדושת כדת ישראל, ושואל אני, מדוע שילדיהם לא ימירו את דתם? הם נוסעים לאמריקה, מוצאים בן זוג גוי ומתחתנים אותו, וכי מדוע שלא יעשו כן? אם באים מבחינת המבט שלהם הרי הם צודקים, כי על מה ולמה יש להם לענות את עצמם ביהדותם? הם אוכלים טריפות, שותים יין טרף, האשה טריפה, ביום כיפור אינם הולכים לבית הכנסת, ומה להם וליהדות? מדוע שלא יתחתנו עם נכרים וימירו את דתם? האם יש מי שסבור אחרת? במה הם שונים מהגויים? כאשר הגלח (הכומר) יזרוק עליו מעט מים הוא יהיה גוי, וכל זמן שלא יזרוק עליו את המים הוא יהודי?

דעו, כי מה שאני מדבר כאן אלו הם דברים היוצאים מעומק הלב, ליבי שותת דם מהמצב. צאו בשבת לרחוב יפו בירושלים, ואימרו לי – האם ניכר שם משהו יהודי? האם כך נראית שבת אצל יהודים? הנה בתל אביב שהיא העיר היהודית הגדולה, יש רק כשניים ושלושה איטליזים כשרים, וכשתי מסעדות כשרות, בקושי אפשר לאכול בשר כשר, האם זו היא עיר יהודית? אבוי לעיר יהודית כזו!

אני חוזר ואומר, אינני מרחיק את הקיבוצים, אדרבה, אני קורא להם לבא אלינו. אני לא אומר שהם לא יהודים, נהפוך הוא, אני אומר שהם יהודים, אולי יהודים טובים ממני, אבל שיבואו אלי, ואתן להם אוכל כשר כמוני, אבל אי אפשר שירצו לאכול חזיר ויצעקו שהם יהודים. הנה אחד מהם אמר שגם הוא הניח פעם תפילין, האם יש דבר מגוחך מזה? כל

זוגיות | האם רוב הגברים ורוב הנשים מתאימים לנישואין?

הגמרא דנה האם מותר לכהן שיש לו אפשרות ללמוד תורה בארץ ישראל לצאת לארץ העמים בשביל ללמוד במקום שחפץ בו.

והנה, לגבי "לישא אשה" סתמה הגמרא שמוותר לצאת בשביל זה וכלל לא נידונה השאלה האם ההיתר לצאת לצורך נישואין הוא גם כאשר יש לו אפשרות לישא אשה אחרת בארץ ישראל. עיין בזה בהגהות היעב"ץ כאן, וצ"ע כוונתו.

הגאון רבי נחום דיאמנט שליט"א מרבה לנאום בשנים האחרונות על כך ש"אליבא דאמת, רוב הגברים יכולים לשאת את רוב הנשים", הוא התעניין אצל בחורים מבוגרים שנפגשו עם מאה! בחורות ולבסוף נישאו ב"ה, האם הבחורה ש'נבחרה' לבסוף שונה מה'תשעים ותשע' שקדמו לה, לדבריו רובם המוחלט הודה שבאותה מידה היו יכולים להינשא לבסוף לאחת מהאחרות...

מטרתו לשכנע את הבחורים המבוגרים שלא לדקדק כל כך בברירת נסיכת חלומותיהם שהרי כל נסיכה תהיה מתאימה לו באותה רמה, ובכל אשה שתינשא להם הם "יאלצו" להתמודד עם פערים ואכזבות באותה מידה.

והנה, בגמרא שלנו משמע קצת אחרת, וכי חסרות בנות ישראל בארץ ישראל! מדוע מותר לצאת לשאת אשה דוקא בחו"ל? משמע שיש רק "אחת ויחידה" המיועדת לו.

סוגיא זו שייכת לגמרא במועד קטן יח, ב האם יש מקום לחשוש "שמא יקדמו אחר" למרות שכבר נגזר ארבעים יום לפני לידתו "בת פלוני לפלוני". ויש עוד להאריך בזה.

העמקה | מדוע אין אדם זוכה ללמוד מכל

"רבי יוסי אומר: אפילו בזמן שמוצא ללמוד יטמא, לפי שאין אדם זוכה ללמוד תורה מכל". כתוב כאן שני דברים, א' זאת זכות לדעת ללמוד תורה מכל, ב' בדרך כלל זה לא קורה... אין אדם זוכה ללמוד תורה מכל. מדוע זה כך?

בהקדמת ההפלאה מבאר "מתלמידי יותר מכולם" שהקב"ה נותן לרב את החלק בתורה שמיועד לתלמידיו. זאת הסיבה כנראה שאדם לומד תורה רק מרבו, משום שחלקו המסויים בתורה נמצא אצל רבו ולא אצל רבנים אחרים.

את המילגה הדמיונית לחמישים מליון... זה לא עולה כסף...)
ובכן, הספר הזה מוכרח לצאת. לא תוכל לוותר על כזה סכום.
אבל, הנדיב הדמיוני לא מגביל אותך בסגנונו. עליך לבחור
באיזה תחום יעסוק הספר: הלכה? פלפול? סיכומי סוגיות?
אגדה? מחשבה? חסידות? תנ"ך? ... תזכור: הספר יצא בכל
מקרה, אתה רשאי לבחור רק את הנושא והסגנון שלו. תאמץ
את מחשבותיך ותחליט מה היית בוחר. בדרך כלל התשובה
על השאלה הזו תבהיר לך מהו התחום שאתה הכי נמשך
אליו מטבעך.

אפשר כמובן לבנות שאלה כזאת על מסירת שיעורים, אילו
יציעו לך סכום עצום תמורת שיעור תורני פעם בשבוע: על
מה היית מוסר את השיעור? איזה סגנון? ... וכדומה.

יוזמה | קרן למיקוד הלומדים בהשגת יעדים מדידים

זאת הזדמנות לשתף אתכם **במיזם שאני חולם עליו כמה שנים**, כדי לעזור אצל הלומדים את החיבור לתורה בדרך שליבו חפץ:

יש אברכים רבים שלאחר כמה שנים בכולל מרגישים תחושת שחיקה. שורש הבעיה לדעתי היא בהעדר יעדים מוגדרים העומדים בפני הלומד, עיקר הדגש מושם על מצות לימוד התורה ולא על מצות ידיעת התורה. כלומר, יכול אברך ללמוד עשרים שנה בכולל, להגיע לסדרים, לדבר בלימוד, למסור חבורות, ובסופם הוא יוצא עם ידיעות מעורפלות ובלי הישג ממשי שהגיע אליו. [בשנים הראשונות בשיבות, ברק ההגיון ועומק המחשבה מענג את הצעיר הלומד, אבל עם הזמן הוא גם מחפש להרגיש התקדמות והישגים, וכשהם לא באים הוא בא לידי תסכול].

ניקח לדוגמא את לימודי ההשכלה בעולם, להבדיל אלף אלפי הבדלות בין הקודש לחול, הסטודנט המצוי אינו דוקא בעל תכונות של 'מתמיד' ואעפ"כ הוא יוכל להגות שעות בחזרות על החומר, בנבירה בספריות, ובכתיבת עבודות, משום שהיעד שלו מוגדר – להוציא את התואר, משום כך אין הוא מרגיש בקושי הלימוד עצמו כי הוא ממוקד במטרתו. אילו היו מחלקים את התואר לפי מספר שעות שינון וחזרה – ללא קשר להישגים – בטוחני שרוב הסטודנטים היו נושרים באמצע, קשה למצוא טעם בלימוד לשם לימוד, ואכמ"ל.

ההצעה שלי היא כזו: להקים קרן מלגות גדולה, שתעניק תוספת של \$500 לאברך [חוץ ממה שהוא מקבל בכולל או בכל מקום אחר], תמורת קיום התנאים דלהלן:

א. האברך יפגש עם ממונה מטעם הקרן [שצריך להיות ת"ח, מחנך ופיקח] ויציע לפניו לאיזה תחום ליבו נמשך, ולאן פניו מועדות בתוכניותיו הרחוקות. [רוצה להיות ר"מ? מו"צ? משגיח? פוסק? מרא דכולא תלמודא? בעל מחשבה? מחבר

המקובלים מחשיבים את הקשר בין רב לתלמידו, כקשר בין אב לבנו, דהיינו שהרב נותן מעצמותו כביכול לתוך נפשו של תלמידו.

סיפור | האם "מותר" לשמוע דא"ח מרבי של חסידות אחרת?

אמנם, כל זה איננו שולל את האפשרות לשמוע מדי פעם דברי תורה מתוקים ומשמחי לב מגדולי תורה אחרים. החכם הוא "לומד מכל אדם".

אספר לכם סיפור פלאי: פעם אחת, אחרי שכתבתי על כך ש"מותר" לחסיד גור לשמוע דא"ח [=דברי אלקים חיים] מדי פעם מאדמו"ר מבעלזא, שלח לי בתגובה אחד מידידי נפשי, חסיד מאחת החסידויות הגדולות: "כמדומני שאצלנו מקפידים הרבה יותר. **בהתוועדויות מדמים הרבה פעמים את הקשר של חסיד לרבנו כמו קשר של אשה לבעלה. ומכאן אתה יכול להבין איך מתייחסים למי שיילך באופן חד פעמי לקבל השפעות ממישהו אחר...**"

לא ידעתי מה לענות לו, אבל הדבר מאד מאד כאב לי. לחשוב שיש "איסור" לשמוע מעוד אחד מחכמי ישראל דברי תורה!?

באותו הלילה ראיתי בחלומי את הרבי של אותו חבר (לא לצחוק עליי!...) החלטתי "להלשיך" עליו, וסיפרתי לו שיש לי חבר שהוא חסיד שלו והוא טען לי כך וכך ואינני יודע מה להשיב לו.

למרבה פליאתי, הרבי (שהגב בחיך מרוצה כשהזכרתי את ידידי) צייד אותי בתשובה הולמת: תשאל אותו, הורה הרבי, האם כאשר מגיע מחסידות אחרת, חסיד ברסלב למשל, אל בית החסידים שלנו, האם הוא מזהיר אותו שלא כדאי לו בטענה שזהו כמו "אשה שהולכת למישהו אחר" או שהוא מקרב אותו בהתלהבות לראות את ה"אור" של החסידות שלנו...

עצה | איך נדע באיזה תחום "ליבי חפץ"

בדף שלנו אנו לומדים עד כמה חשוב שאדם ילמד תורה אצל מי שליבו חפץ. לפעמים שואלים אותי חברים: איך אדע במה ליבי חפץ?

אני נותן להם "תרגיל מנחה" שיוביל אותם בעז"ה אל התשובה: אילו היה מגיע נדיב ומתחייב להעניק לך מילגה של מליון דולר תמורת הוצאת ספר תורני תוך שנתיים, שנינו יודעים שהספר היה יוצא. (אם אתה חולק עליי – אז תגדיל

ספרים נכבדים? מה החלום שלך?].

ב. האברך יציע לפי"ז את סגנון הלימוד שהוא חפץ בו [בקיאיות / עיון / הלכה / שמעתתא אליבא דהלכתא / מוסר, מצידי אפילו פרשת שבוע (אם הוא נמשך לתחום)].

ג. הממונה יקבע לאברך יעדים שהוא צריך להגיע אליהם בהתאם להנ"ל. [רוצה בקיאיות? תבחן בסוף החודש על 20 דף גפ"ת בע"פ, באופן שתוך שנה תדע מסכת שלמה על פה. רוצה עיון? תגיש בסוף כל חודש ב' מאמרים מקיפים על הסוגיה, בתוך שנתיים הספר שלך צריך לצאת לאור. וכו' וכו']

ד. אין הקרן מתנה את המלגה במספר שעות לימוד או במקום הלימוד וכו', יכול כל אחד ללמוד במסגרת שיחפץ ובזמן המתאים, העיקר שיגיע בסוף החודש ליעדים. [כמובן שעל הממונה לנהוג בחכמה ולהציב יעדים מאתגרים מספיק שיאלצו את האברך להשקיע מזמנו וממרצו לתחום שהוא חפץ בו].

באופן זה, המרץ של האברך אינו נתון לעצם הלימוד אלא להגעה אל היעד.

מה שנשאר, זה למצוא את ה"משוגע לדבר" [אולי אתה?] שיקים את הקרן שתביא לדעתי ברכה ופריחה גדולה לעולם התורה (אפשר כמובן להתחיל במספר אברכים מצומצם).

הרעיון הראשוני היה שראשי הכוללים בעצמם ישנו את תנאי המילגה לצורה האמורה, כלומר להפסיק להשיג על עצם הלימוד ומיקומו וכדו' ולהתמקד רק בעמידה ביעדים. אלא שיש להניח שלא יהיו רבים מראשי הכוללים שיסכימו לחלק כסף ללא קשר לנושאי הלימוד ולסגנונו [שהרי גם בכוללי ליבו חפץ צריך עכ"פ להקפיד על עמידה קפדנית בסדרים בשעות מסוימות ובבית מדרש מסויים]

בר מן דין, בטוחני שרבים מן האברכים זקוקים למסגרת של כולל רגיל שתמריץ אותם להגיע לסדרים בזמן, תקל עליהם את מציאת החברותות, ותביא להם מעלות רבות ללימוד בין חבורת לומדים שמחדדים זה את זה. ולכן "נזקקתי" לקרן חיצונית שתפנה את הלומד - ע"י מלגה מכובדת - להתמקד בעיקר ביעד הלימוד.

נושא לדיון | האם מותר להתעלל בבע"ח בשביל לצמצם הוצאות המפעלים?

בדף שלנו אנו לומדים על האיסור החמור של "צער בעלי חיים" הגמרא אומרת שלמרות זאת מותר לעקר את הבהמה הנקנית בשוק של עבודה זרה, משום שנאמר "את סוסייהם תעקר".

הרמב"ן בדף שלנו לומד מזה כלל יסודי: "דכיון דאמר רחמנא

סוסייהם תעקר אלמא אין צער בעלי חיים אסור לתקנתם של בני אדם, שלא יבאו לידי תקלה באיסורי הנאה או לקיים בהם ניוול לעבודה זרה, דבעלי חיים לצורך אדם שחיטתם וצערן מותר..."

אלא שבדור האחרון, המפעלים הענקיים, לקחו את ההיתר הזה "צעד אחד קדימה", הם מגדלים בעלי חיים בתנאים מזויעים של צפיפות וייסורים, על מנת להשתמש בהם במחיר הזול ביותר.

האם זה בכלל ההיתר של הגמרא שלנו? אין כאן צורך בני אדם, אלא תאוות ממון של בעלי ההון.

חשוב להזכיר את דברי הרמ"א באבה"ע סימן ה' כל דבר הצריך לרפואה או לשאר דברים, לית ביה משום איסור צער בעלי חיים. ולכן מותר למרוט נוצות מאוזזות חיות, וליכא למיחש משום צער בעלי חיים. ומ"מ העולם נמנעים דהוי אכזריות". והגר"א שם מציין לדברי הגמרא שרבי נענש על צער העגל שנמלט מן השחיטה.

פולמוס | מדוע אין פיקוח וועדי כשרות על נושא "צער בעלי חיים".

בטוחני שאם יסכימו וועדות הכשרות לפקח גם על כך שהאוכל לא הוכן באמצעות עבירה על "צער בעלי חיים", יתקבל הדבר בקורת רוח אצל רבים מהמדקקים שאינם חפצים לממן התנהגות של אכזריות שפלה שמהווה גם חששות איסור וגם סכנת דינים ה"י.

מעניין לדעת | מדוע לא מאחלים "תתחדש" על נעליים

כתב הרמ"א או"ח רכג, ו' "המנהג לומר למי שלובש בגד חדש: תבלה ותתחדש. ויש מי שכתב שאין לומר כן על מנעלים או בגדים הנעשים מעורות של בהמה דאם כן היו צריכים להמית בהמה אחרת תחלה שיחדש ממנה בגד אחר, וכתבי: ורחמי על כל מעשיו (מהרי"ו בפסקיו). והנה הטעם חלוש מאד ואינו נראה, מ"מ רבים מקפידים על זה שלא לאמרו..."

ובאמת, התורה הקדושה מכנה את מי ששוחט קדשים בחוץ באיסור "דָם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הָהוּא דָם שֶׁפָּךְ", ופירש רש"י "דם יחשב, כשופך דם האדם שמתחייב בנפשו", והספורנו כתב "דם יחשב, כמו שהיה הענין קודם המבול שלא הותר להם להרוג בעלי חיים לאכלם", וכ"כ כל הראשונים. הרי שמי ששוחט בע"ח בלי היתר התורה, הרי הוא חוזר להיות כשופך דם האדם!

